

NORGES VASSDRAGS-OG
ENERGIDIREKTORAT (NVE)
Postboks 5091 Majorstua
0301 OSLO

INNSPILL - NASJONAL RAMME FOR VINDKRAFT PÅ LAND

Det tok lang tid før folk forstod konsekvensen av hva som var på gang, både på Lista og ved andre vindkraftverk. Først når utbyggingen startet opp, og vi så de gigantiske vingene liggende på enorme trailere som kjørte gjennom Vanse, begynte vi å forstå. Skiltene i veien i Vanse måtte fjernes så trailerne kunne passere. Kanskje det ikke gikk helt opp for oss hva som hadde skjedd før turbinene sto oppreist. Og fremdeles var det mye som skulle komme.

Vi kunne ikke forestille oss milevis med så brede veier gjennom skjæringer og høye fyllinger, oppgravde myrer med store utslipp av Metan - en drivhusgass som er mange ganger verre enn CO2. På Lista ble myrjord brukt til å skjule/dekke fyllinger bestående av sprengstein langs veiene. Farlige hull i den samme sprengsteinen ble ikke skikkelig tildekket, slik at turgåere og dyr kan skade seg - selv nå 7 år etter at Lista vindkraftverk startet opp.

Tårnene skulle i noen vindkraftverk bli mye høyere enn i de opprinnelige konsesjonssøknadene. Fjelltopper har blitt sprengt vekk og areal på størrelse med fotballbaner har gått med til oppstilling av turbinene. Store mengder fugl og insekt skulle bli drept, og iskast skulle bli en risiko for turgåere.

Vi stolte på at konsekvensutrederne hadde relevant kunnskap. Vi forutså ikke at det ble satt folk på jobben som ikke hadde kunnskap nok om støy og lavfrekvente bølger. Støyen var fullstendig underkommunisert da utbygger solgte seg inn. Vi forutså ikke at naboer til turbinene ikke fikk sove om natten på grunn av støyen, slik at de måtte flytte fra hjemmene sine.

Det var umulig for oss å forutse at så store arealer urørt natur skulle bli ødelagt, - at friluftsfolk skulle få ødelagt stillheten og tuområdene sine, at noen skulle bli deprimert og føle sorg, at vindkraft på land skulle få negativ innvirkning på folkehelsen. At skyggekast og blinkende røde lys skulle føre til visuell forurensing dag og natt. Ei heller at komposittmaterialet vingene er laget av vil være spesialavfall om 20 år, eller at erosjonen fører til utkast av karbonfiber og mikroplast som går inn i kretsløpet i naturen.

Etterhvert som vi fra Flat-Lista (ved Lista fyr), i tillegg til Lista vindkraftverks 31 turbiner, ser den ene vindturbinen etter den andre poppe opp i kysthorisonten, forstår vi mer og mer hva vi har mistet. Naturopplevelsen det er å se sjø, himmel og kystlinjen møte hverandre er nå erstattet av blinkende røde lys om natten og en endeløs rekke turbiner om dagen – natur er byttet ut med industri. Og stillhet er byttet ut med støy i tuområdene våre. Og for noen i hjemmene sine. Støy for øret og støy for øyet.

Listas fantastiske vakre solnedganger blir forstyrret av mange titalls fremmedelement på fjellene i horisonten i retning Rogaland. Fra flat-Lista kan vi se langt.

Vi forstod for seint. Var det overhodet noen som skjønnte? Kan virkelig NVE, OED investorene og ledelsen i kraftselskapene ha visst hva som skulle skje? - slik Harald Kjelstad,

tidligere administrerende direktør i SIVA, skriver i sin artikkel: Største raseringa av norsk natur og naturmangfold nokon gong.

<https://www.porten.no/artiklar/storste-raseringa-av-norsk-natur-og-naturmangfold-nokon-gong/471669>

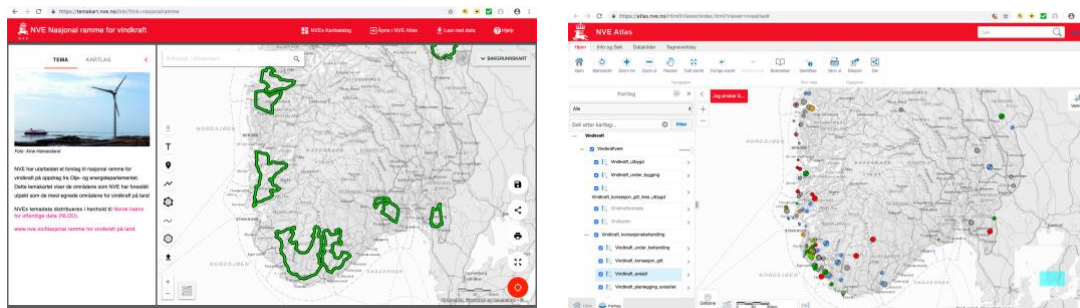
Kostnadene for folk og natur er for store. Vi kan ikke fortsette å gå baklengs inn i framtiden med vindkraft på land.

Jeg etterlyser helhetstenking om vindkraft i NVE, og engasjement for flytende havvind eller eventuelt andre alternativ fra OED.

NVE har gitt konsesjon til nærmere 100 vindkraftverk som er bygget eller under bygging og vedtatt før nasjonal rammeplan for vindkraft ble lagt fram. Mer bakvendt kan det vel ikke bli? Først gi nærmere 100 konsesjoner, deretter lage en rammeplan.

Jeg etterlyser et kart fra NVE som viser disse arealene som allerede er beslaglagt, sammen med arealene til de 13 nye områdene som nå er presentert i nasjonal rammeplan for vindkraft. NVE har et kart som viser utbygde vindkraftverk, men disse er kun markert med en liten fargelagt prikk. Arealene er fraværende.

For at man skal få et reelt inntrykk av hvor store arealer av landet vårt vindkraft legger beslag på, trenger vi et kart som viser dette tydelig. Det er totalarealene, ikke antall områder eller antall prikker som er vesentlig.

Jeg bruker her Rogaland og Vest-Agder /Agder som eksempel. Hele kysten fra Lista til Bjerkreim var kledd med vindturbiner før rammeplanen ble lagt fram 1. april 2019. Den nasjonale rammeplanen skulle vært laget for lenge siden - før uegnede og uerstattelige naturområder ble ødelagt.

Det hadde vært interessant å se et kart over områdene i Agder og Rogaland som ikke er påvirket av vindkraft, arealmessig eller visuelt.

Fra flat-Lista (ved Lista fyr), hvor jeg er født og oppvokst, kan man se mange av Lista vindkraftverks 31 turbiner. På klarværsdager kan vi se hele kyststripa mot nordvest til Bjerkreim vindkraftverks 70 turbiner (ferdig i 2019). Mellom Lista og Bjerkreim ligger Tellenes, Svåheia og Egersund vindkraftverk. Totalt 191 turbiner og flere er på gang. Om kvelden ser man en lang rød blinkende lysrekke, som stadig blir forlenget og fortettet. Skal vi i tillegg få turbiner på Kvinesheia, Skorveheia og de andre områdene som er under behandling, blir det ikke mye kystnatur igjen å oppleve. Alternativet er å håpe på tjukk havskodde, eller å snu ryggen til.

Nå gjelder denne rammeplanen kun vindkraft på land. Hva hvis kystnære vindkraftverk som Siragrunnen prøver seg igjen? De er planlagt godt innenfor synsvidde i sjøen, men samtidig bunnfaste. Sterke krefter er fremdeles i sving og har ikke gitt opp. Hvis Siragrunnen vindkraftverk i framtiden blir en realitet vil det bli totalt ødeleggende for alle som bor på begge sider av Listafjorden.

Noen av vindkraftverkene som er bygget ligger utenfor Nasjonal rammeplan. Hadde disse vindkraftverkene blitt bygget i dag? Hadde Lista vindkraftverk blitt bygget i dag? Er det fordi vindkraftverkene allerede er bygget at Vest-Agder - og Rogaland området er trukket inn/vekk fra kysten i rammeplanen?

Vassdrags -og energidirektør Kjetil Lund skrev i sin kronikk 1.4.2019 «Områdene er spredt over hele landet. De fleste ligger mellom kyststripen og høyfjellet. Nesten ingen områder ligger helt ute ved kysten» Nei, og grunnen er for Vest-Agder og Rogalands del at helt ute ved kysten er det allerede tettepakket, og ikke plass til flere. Det er viktig å se helheten. Man kan ikke bare se på de nye potensielle utbyggingsområdene uten at de blir sett i sammenheng med de som har fått konsesjon eller allerede er bygget ut.

Vil de vindkraftverkene som ligger utenfor rammeplanen få konsesjon neste gang de søker fordi de allerede er bygget?

Lista var nominert til Europarådets landskapspris og verneområdene vurderes som nasjonalpark. Jeg kan på ingen måte si meg enig med Jonas G. Støres uttalelse til A-magasinet på forespørsel om hvordan han ville likt å se turbiner i horisonten, når han er på skitur i «sin» nasjonalpark Hallingskarvet: «Det vil jeg se som et tegn på fornybarsamfunnet. Det er ikke noe som vil forringe min opplevelse av Hallingskarvet»

Det jeg ser fra «min nasjonalpark» forringer kraftig min opplevelse av Lista. Jeg har også i en årrekke gått mye på ski på Finse og i Hallingskarvet området, og kan ikke tenke meg et mer malplassert fremmedelement å ha utsyn til derfra, enn vindturbiner.

En ting er å tenke tanken om at du kanskje en gang i framtiden vil komme til å se turbiner på avstand på en tur du (Støre) tar annethvert år, noe helt annet er det når du står i nærturterrenget ditt i et vindkraftverk - eller i hjemmet ditt, og ser hele kystlinjen kledd av en sammenhengende vegg av vindturbiner i mange andre vindkraftverk. Er det ingen grenser for hvor mange vindturbiner vi skal ha i Rogaland og Vest-Agder/Agder? Nå må NVE se helheten! Ta dere en tur til Rogaland og Lista og se selv.

Jeg sier som friluftsmann Ingvar Vik i YouTube filmen: *Nei til vindkraftanlegg i verdifulle natur -og friluftsområder*. Det er «støy for øret og støy for øyet» og forringer opplevelsen av en hel landsdel som inntil for få år siden var uberørt av vindkraftødeleggelsene.

De som konsekvensutredet støyen til Lista vindkraftverk manglet kunnskap. Først 5 år etter vindkraftverkets oppstart i 2012, ga NVE ut rapporten *13/2017 Støyutbredelse ved vindkraftverk med «typisk norsk» topografi*.

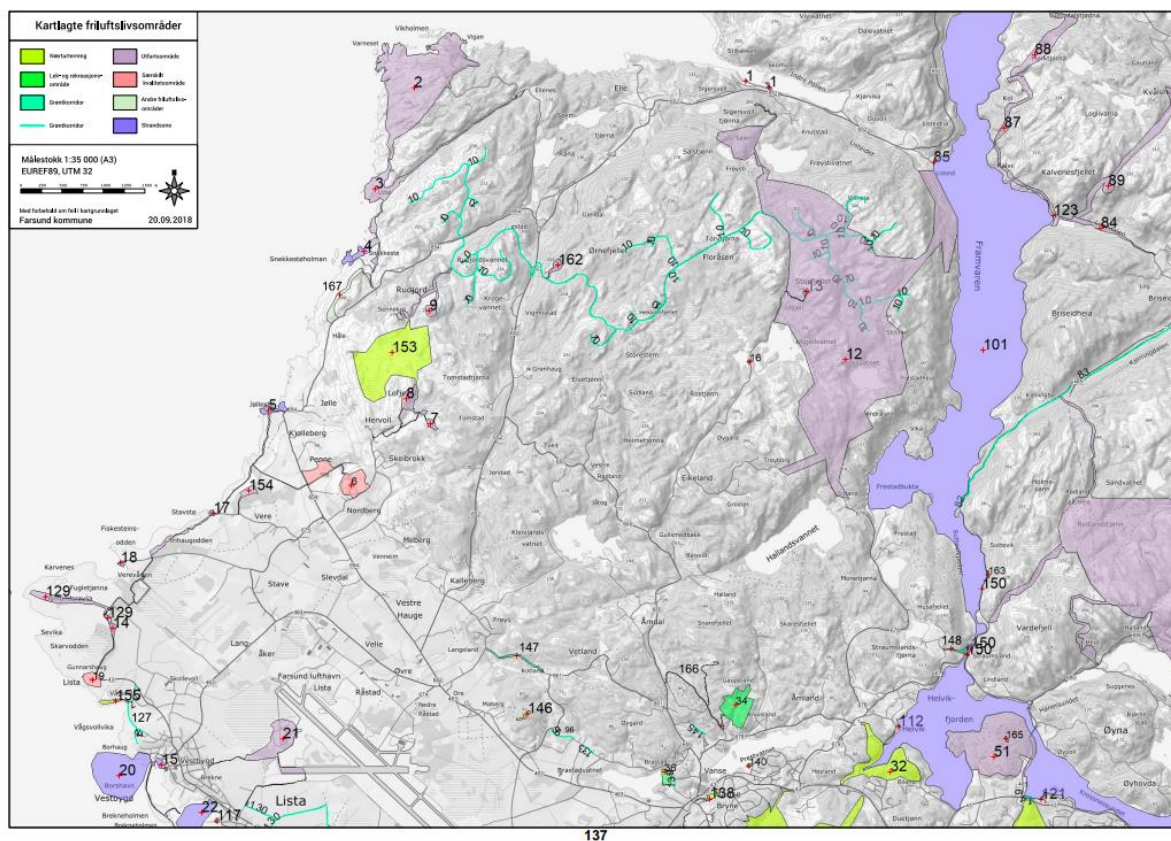
Fram til nylig har man altså bygget vindkraftverk og vurdert støyutbredelsen fra vindturbiner i norsk topografi som om man befant seg i Danmark. Vi kan vel være enige om at dette ikke er spesielt adekvat?

80 personer klaget på støyen fra Lista vindkraftverk. Kommunen har ikke funnet lovhjemmel for å kreve avbøtende tiltak fra eier Fred. Olsen Renewables. Og Fred Olsen Renewables gjør ingenting på eget initiativ for å vise hensyn. Naboer til vindkraftverk er i praksis rettsløse så snart utbygger har satt turbinene i drift. Støyen var fullstendig underkommunisert da Fred Olsen Renewables solgte seg inn til grunneierne.

Driftssjef Tom Halland (Fred Olsen Renewables as) ved Lista vindkraftverk har per i dag heller ikke fulgt NVEs pålegg i NVE *veileder nr 5/2018 Iskast fra vindturbiner* som skal bidra til at vindkraftkonsesjonærer og andre i vindkraftbransjen iverksetter nødvendige tiltak for å unngå at folk som ferdes i nærheten av vindturbiner blir skadet som følge av iskast. I alle norske vindkraftverk kan det forekomme iskast. Iskast fra vindturbiner kan medføre skader på folk og dyr som befinner seg i nærheten.

I tråd med gjeldende vilkår om iskast i vindkraftkonsesjoner, må konsesjonær sette opp fareskilt som varsler om at iskast kan inntreffe innenfor en definert sikkerhetszone rundt vindturbinene. Avstanden skal defineres og oppgis i [X] meter. Dette er ikke utført i Lista vindkraftverk.

Etter sigende blir turbinene stoppet av sikkerhetsgrunner før driftspersonell får adgang til å bevege seg innenfor en HMS-sone. HMS-sonen bør også gjelde for andre som befinner seg i vindkraftverket. HMS-sonen for driftspersonell sammen med pålegg i veilederen til NVE vedrørende iskastfaren, bør føre til at konsesjonær er seg sitt ansvar bevisst og snarest skilter en definert sikkerhetszone rundt vindturbinene slik at alle som beveger seg inn i vindkraftverket er klar over risikoen det innebærer å bevege seg nærmere vindturbinene enn [X] meter.

I Farsund kommunes kartlagte friluftslivsområder er det tegnet inn en grøntkorridor i Lista vindkraftverk (side 137). Grøntkorridoren er så vidt jeg kan se tegnet inn med stikkveiene helt inn til hver enkelt vindturbin. Dette kan forlede folk inn i en risikosone både for iskast og annet som kan løsne fra turbinene. Jeg antar at grunnen til at grøntkorridorene er tegnet helt inn til turbinene er at kommunens kartansvarlige ikke er kjent med denne risikoen.

«Følgefeilen» i kommunens kartlagte friluftsområder bør rettes opp slik at ingen blir forledet til opphold innenfor den definerte risikozonen.

Antar at HMS - sonen for personell gjelder hele året. Dette bør også skiltes hele året for turgåere. Slike følgefeil bør NVE ta tak i og informere aktuelle kommuner om.

Hva skjer når vindkraftverkene blir gamle og slitt? Kan deler i mekanikken eller vingene løsne? Jeg vil tro at hadde det ikke vært for de store arealene så hadde vindkraftverkene vært innegjerdet og stengt for turgåere, men da hadde nok protestene da de skulle bygges blitt for store.

Hvilke planer har NVE for hvordan vindkraftverkene skal nedlegges bortsett fra dette som står i anleggskonsesjonen til Lista vindkraftverk:

«12. Nedleggelse

NVE kan stille krav om nedlegging, riving og istandsettelse av området, og garantistillelse for kostnadene forbundet med dette. Konsesjonæren plikter innen utgangen av det 12. driftsåret av Lista vindkraftverk, å oversende NVE et konkret forslag til garantistillelse som sikrer kostnadsdekning for fjerning av turbinene og istandsetting av området ved utløp av driftsperioden, jf. Energilovforskriftens § 3-4 d.»

Hva ligger i det ulne begrepet «istandsetting av området»?

Innebærer det tilbakeføring av sprengt stein i skjæringene? Innebærer det tilbakeføring av myrjord? Hverken de som har dyr på beite eller de som driver skog har behov for 8 meter brede veier. Vil hele eller deler av veibredden bli tilbakeført?

Hva skjer hvis firmaet går konkurs før 12. driftsår?

Via transportøkonomisk institutts bomiljøundersøkelse *Befolkningsreaksjoner på vindmøllestøy Vindmølleparken på Lista 2015*, fikk man kunnskap fra Lista-naboers dyrkjøpte erfaringer. Støyen ble så ille at naboer måtte flytte fra hjemmene sine uten å få en krone i erstatning. Var Listautbyggingen et støy-eksperiment? Skal man nå fortsette å eksperimentere med høyere støy fra høyere turbiner i nye områder?

Det er skandaløst at man ikke har tatt lærdom av erfaringene etter Lista-utbyggingen i den nye rammeplanen! I Norge er minimum avstand til bebyggelse turbinhøyde x 4, mens i Tyskland og Polen er den turbinhøyde x 10. For den ene naboen på Lista, som flyttet fra hjemmet sitt pga. støyen, var det en turbin som stod 1200 meter unna som var mest plagsom (turbinhøyde 127m x 4 = 508m norsk norm)

Her er det mange kunnskapshull å tette, og ikke minst vilje til å lære av erfaring. Minimum avstanden fra turbin til bebyggelse må økes kraftig. Støykonsekvenser i norsk topografi må forskes på før man gir konsesjon – ikke etter. Er man usikker må man legge inn en solid buffer. Og de som har blitt berørt må få erstatning, eller kunne kreve ekspropriasjon.

Cowboy-virksom-heten som har vært drevet fram til nå kan ikke fortsette.

Konsesjoner har blitt gitt uten nødvendig kunnskap om konsekvenser. NVE har en dobbeltrolle som er umulig å håndtere. Ansvar for støytilatelse må overføres til Klima- og miljødepartementet. NVE kan ikke både ha ansvar for politiske føringer for utbygging, og samtidig ha ansvar for helse og miljøhensyn. I A-magasinet 18. januar 2019, kunne vi lese at forskere har kommet fram til at støy er farligere for helsa enn man har trodd.

NVE og OED må lytte til fagfolk, kommunene og Norges innbyggere i berørte områder: Direktør ved Bjørkenessenteret for klimaforskning Tore Furevik sier vi kommer til å angre vindkraftutbyggingen på land (adressa.no). Statkraft vil trekke seg fra flere utbygginger på land. Erling Diesen tidligere direktør i NVE mener at Norge ikke er tjent med denne utbyggingen (bi.no). Professor emeritus i energiøkonomi ved NHH Einar Hope mener vi må bremse (NHH.no og BT.no). Nå når kommuner og det norske folk har skjönt hva vindkraft medfører av støy og ødeleggelse av urørt natur har mange tatt til orde for å stoppe opp.

I flere tiår har undertegnede bodd i Bergen, hvor Stølsheimen - Vestlandets Nordmarka har vært et av mine turområder. Jeg var i sin tid med å rive Skjerjevasshytten fordi den skulle demmes ned i forbindelse med vannkraftutbygging. Planker fra Skjerjevasshytten ble tatt vare på, og bygget inn i stueveggen på erstatningshytten Vardadalsbu. Vardadalsbu har nå etter NVEs rammeplaner blitt liggende et par kilometer fra Europas største vindkraftverk Hordavind med 235 turbiner a 200 – 250 meters høyde. Hvor skal man bygge erstatningshytte for erstatningshytten? 250m høye turbiner sees og ikke minst høres på lang avstand.

Å sette områder opp mot hverandre er ikke ønskelig og lite konstruktivt, men jeg tror forståelsen for hvor inngripende vindkraft er hadde vært større hvis det hadde vært et vindkraftverk i beslutningstakernes nærområde. Dette etter prinsippet: Du tror det ikke før du får se - og høre det. - Tenk tanken - et vindkraftverk i ditt nærområde – tenk - - - Eller noen kilometer fra Nordmarka for eksempel, slik vi nå etter rammeplanen mest sannsynlig får noen kilometer fra Stølsheimen – vårt Nordmarka. 235 stk. «Røkketårn» er planlagt der og alle turgåere bekymrer seg for hvor mange av dem som kan bli bygget. På Fornebu ville man ikke ha ett eneste ett.

Å kjenne litt på tanken - på konsekvensene i eget nærområde hadde kanskje bidratt til større engasjement fra dem som tar beslutningene, med olje og energiministeren i front for flytende havvind og energisparing eller andre alternativ.

Nei, - det er først når det kommer til en selv at man skjønner hvor inngripende vindkraft er.

Dette forstår dessverre de færreste før det er for seint og installasjonene og støyen er der. Mange grunneiere angrer i etterkant at de lot seg kjøpe, deriblant grunneier i Lista vindkraftverk Rune Kroslid (lister24.no). Måten vindkraftverkene har blitt solgt inn på, er under enhver kritikk, og har så langt hatt lite med medvirkning eller demokrati å gjøre - om noe.

De som selger inn vindkraftverkene reklamerer med at man kan sykle og jogge på de nye veiene i industriområdene til vindkraftverkene. Sykling og jogging kan jo utøves tilnærmet overalt. I dag finnes det 50.000-100.000 km med skogsbilveier og tilsvarende veier i Norge som kan benyttes til dette formålet. Man trenger ikke 8-14 meter brede veier for å sykle eller jogge. Det er forøvrig stor forskjell på industriturisme og friluftsliv.

En del av de kommunene som er aktuelle for vindkraftutbygging profilerer seg også som turistdestinasjoner. Massive naturinngrep, støy og visuell forurensing er neppe en faktor som vil bidra til økt turisme. Det er vel ikke uten grunn at Zürich kommune i vind og fjellrike Sveits ikke bygget i eget land, men kjøpte Måkaknuten vindkraftverk i Norge?

Isingskart i 80m høyde står det på Kjeller vindteknikk`s vindkart for Norge som NVE viser til. Jeg har ikke sett noen vindkart for over 120m høyde. Bruker man isingskart for 80m høyde til å konsekvensutrede fare for iskast fra turbiner på 250m høyde? Hva med støyen fra disse 250m høye turbinene? Kan vi forvente en rapport i etterpåklokskapens lys 5 år etter utbygging, slik vi fikk på Lista? Kan vi stole på konsekvens-utredene og konsesjons-tildelerne? Eller er kunnskapsmangelen for stor? Konsekvenser for hvem? Eiendommer synker i verdi, hyttefelt under planlegging sliter i markedet. Er utredene i stand til å forstå hvilke konsekvenser utbygging vil få for framtiden? For rekreasjonsmuligheter, fritidsliv, reiseliv og sist men ikke minst folkehelse? Bryr de seg? En bærekraftig velferdsstat - Erna Solberg, innebærer i høy grad god folkehelse. Derfor trenger Naturnasjonen Norge urørt natur.

Jeg er helt enig med Jørg Arne Jørgensen som i VG skriver det så enkelt og treffende:

«Vindkraft i urørt natur er feil»

<https://www.vg.no/nyheter/meninger/i/XgMQ7b/vindkraft-i-uroert-natur-er-feil>

Vindkraft er konfliktskapende, og kan være ødeleggende for et lokalsamfunn. Sinne og sorg over tap av: godt naboskap, turglede, trivsel, urørt natur, stillhet, handlingsrom i eget liv, og en følelse av maktovergrep påfører folk store belastninger og bidrar ikke til god folkehelse. Når man i tillegg vet at ødeleggelsene ved utbygging av vindkraft på land kunne ha vært unngått ved for eksempel å satse på flytende havvind, blir det totalt meningsløst, noe som gjør det hele enda verre.

La rypejegeren Jo Vaagan slippe å oppleve det samme som oss i Agder og Rogaland. Stopp det som kan stoppes av utbygging i verdifulle natur -og friluftsområder også i nord! Hør og se også på YouTube hva Jo Vaagan sier i JAKTEN PÅ HVITE VINGER – EPISODE 03 – Vindkraft i rypefjell https://www.youtube.com/watch?v=SBf_BYNenhE

Naturinngrepene er irreversible. Urørt natur og stillhet gir oss livskvalitet og er en verdi som ikke kan måles i hverken penger eller terawatt. Vi har ikke råd til å ødelegge mer uerstattelig kyst og fjellheim med foreldet vindkraft på land. Vindkraft på land er utgått på dato! Få fart på flytende havvind eller eventuelt andre alternativ!

Fornybar energi er et knapphetsgode, men det er også urørt natur. Ved å satse på flytende havvind eller eventuelt andre alternativ, kan man faktisk gjøre som Ole Brumm og si: «Ja, takk begge deler!»

30.09.19

Odney Mathisen